

Vi lever i en orolig och farlig tid

av Bengt-Åke Wennberg



I en blogg i serien "Det goda samhället" har Nils Lundgren gjort sig lustig över fenomenet att så många ser det angeläget att varna för en annalkande katastrof. Bloggen heter "Domedagar efterfrågas och utbjuds". Ett aktuellt ämne i våra dagar.

Som gammal handledare i gruppdynamiska aktiviteter har jag lärt mig att lyssna på de underliggande teman som växer fram mellan deltagarna. Jag har lärt mig att det som fångar intresset, och i viss mening blir en gemensam känsla, och ett tema, i en gruppdiskussion, uttrycker ett slags samfäll "vishet".

Tillsammans har man en aning om, och brottas med, något som var och en, med sina individuella begränsningar, inte kan greppa. Känslan skapar ett slags resonans. Jag har kunnat konstatera att samma dynamiska fenomen, där samtalsämnen och känslor kretsar kring något som stör och skaver, finns i organisationer som jag arbetat med. Jag har av detta dragit slutsatsen att fenomenet också sannolikt finns i hela samhällen.

Kanske någon tycker att detta är magi. Jag har emellertid alltför många erfarenheter av fenomenet för att kunna negligera det. Om ett visst tema är populärt, och man själv fångas in i det, och blir medberoende, så finns det skäl för detta. Sådana underliggande teman bör då lyftas upp på bordet, undersökas och verbaliseras. Det är livsfarligt att förneka dem. Känslan som genererar dem kommer ändå att till sist styra utvecklingen, men då på ett sätt som de berörda inte begriper sig på. (Se min tidigare blogg "[Vad är meningen](#)".) De som fångas av "meningen", utan att förstå den, blir offer för omständigheterna.

Som en demonstration av hur jag tycker att man kan resonera om detta unika kollektiva fenomen, kommer här mina tankar om de känslomässiga grunderna för det "domedagstema" som Lundgren refererar till. (Samma typ av resonemang som jag för här, kan naturligtvis föras om vilket tema som helst som man finner dominerar berättelser och skeenden i en verksamhet eller samhälle. Vi kallar sådana aktiviteter för sensemaking.)

Alltså:

Kulturgeografen Gunnar Olsson från Uppsala inleder sin bok "Abysmal" med den första kända skapelseberättelsen från Babylonierna. I en nyutkommen bok av Yuval Noah Harari – "Sapiens" – presenteras en alldeles ny och modern skapelseberättelse. Båda böckerna konstaterar att det är förmågan att framställa myter som håller mänskligheten samman och som gör att sapiens dominerar jorden. Om den existerande och sammanhållande myten ifrågasätts står man därför enligt Gunnar Olsson inför abysmal – avgrunden. Det är vad som händer just nu.

Böckerna är dubbeldäckare. De förklarar å ena sidan att myten är mänsklighetens sammanhållande kraft samtidigt som just denna förklaring i sig är en helt ny myt om mänsklighetens skapelse. Accepterar vi innehållet, så måste vi därför överge de många andra myter om skapelsen, som just nu håller delar av mänskligheten samman.

Samtidigt har vi inget val. Utvecklingen visar på relevansen av den nya myt som Gunnar Olsson och Yuval Noah Harari presenterar. Den bygger på föreställningen om vår tillvaro som ett komplext system, som vi sapiens, och inte någon övergripande gud eller allsmäktig kraft, själva driver fram. Vi har som sapiens ansvaret för vår egen och världens framtid.

Mänskligheten står därmed inför ett dilemma, och inför en orolig och farlig tid. Det räcker med att tänka på vilka konflikter som Darwins teser har medfört. Vi är således mitt inne i en sökperiod i vilken vi söker efter en ny sammanhållande myt – en identitet – som vi gemensamt kan leva med.

Tyvärr så är någon sådan myt inte i sikte. De som finns, accepteras inte av flertalet. Många av de myter som hittills prövats är också förbrukade. Vi kan

därför inte gå tillbaka till dem. Kontrollbehovet är stort. Paniken och rädslan är nära. Hur kan vi skydda oss, utan att förneka oss själva och vår kultur?

Det är stora och obesvarade frågor som nu dyker upp. Syndabocker, hjältehistorier, självgodhet, cynism och konflikter gör det möjligt att undvika dem och förneka det vi egentligen är rädda för. Är det bra? Skall sådana strategier stödjas? Men vad är alternativet? Jag vet inte.

När de samtal du deltar i låser sig så att de låter likadant och likadant gång efter gång. Hur kan du då bryta denna tendens och utforska vad det "egentligen" handlar om.

Referenser

<https://menvart.se/Filerpdf/2015-bloggar/Blogg1504211.pdf>

<https://www.bengtharry.me/?p=2364>